

ROZDZIAŁ 11

SPOSOBY MONITOROWANIA I OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

11.1. System monitorowania

Monitorowanie (ang. monitoring) to zorganizowany sposób obserwacji, ciągły i długoterminowy¹. Monitorowanie można zdefiniować jako systematyczne i ciągłe zbieranie, analizowanie i wykorzystywanie informacji dla celów kontroli zarządzania i podejmowania decyzji w sprawie realizacji, i aktualizacji planu.

Monitorowanie projektu stanowi integralną część codziennego zarządzania. Jego celem jest dostarczenie informacji, na podstawie której osoby zarządzające projektem mogą wskazać na problemy związane z wdrażaniem projektu oraz je rozwiązać, jak również ocenić postęp w stosunku do pierwotnych planów.

Monitorowanie pokazuje osobom realizującym plan rozwoju lokalnego wiarygodne, rzetelne informacje o stanie zaawansowania prac, postępach, uchybieniach w realizacji zadań, zmianie zakresu zadań czy też o zaniechaniu realizacji zadania wraz z przyczynami i uzasadnieniem takiego stanu rzeczy.

Osoby monitorujące plan rozwoju lokalnego muszą znać odpowiedź na następujące pytania:

1. Które zadania za rok poprzedni zostały zrealizowane zgodnie z harmonogramem?
2. Które zadania za rok poprzedni nie zostały zrealizowane, wraz z podaniem przyczyn opóźnienia realizacji bądź przyczynami nie rozpoczęcia realizacji?
3. Czy istnieją nowe zadania do umieszczenia w planie rozwoju lokalnego?
4. Czy są ewentualne zmiany w realizacji zadań przewidzianych do realizacji w późniejszym okresie?

Osoby odpowiedzialne za monitorowanie procesu realizacji Planu Rozwoju Lokalnego muszą mieć na uwadze fakt, iż proces monitorowania jest procesem ciągłym, i ważnym we wdrażaniu założeń. Przerwanie procesu monitorowania jest stanem niebezpiecznym. Skutkować może dużymi opóźnieniami w realizacji poszczególnych zadań, a nawet poważnie zagrozić realizacji całego planu.

Plan i charakterystyka systemu monitorowania obejmują pięć głównych etapów:

- ETAP 1 – Analiza celów projektu.
- ETAP 2 – Przegląd procedur wdrażania.
- ETAP 3 – Przegląd wskaźników produktów i rezultatów
- ETAP 4 – Zaprojektowanie formatu raportów.
- ETAP 5 – Przygotowanie planu wdrażania systemu monitorowania.

W odniesieniu do „Planu Rozwoju Lokalnego” te pięć etapów w procesie monitoringu to:

- 1. Analiza celów projektu:** monitorowanie w całym okresie realizacji PRL, czy cele określone w strategii są osiąmane poprzez realizację poszczególnych projektów objętych planem, oraz czy cele realizowane przez PRL są nadal aktualne.

¹ www.wikipedia.pl

2. Przegląd procedur wdrażania: dotyczyć będzie harmonogramu realizacji IX etapów systemu wdrażania PRL. Zasadniczo ten „etap” służy dopasowaniu potrzeb informacyjnych do roli podejmowania decyzji przez instytucję zarządzającą planem rozwoju lokalnego.
3. Przegląd wskaźników: dotyczy właściwego doboru wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych projektów przygotowywanych przez beneficjentów końcowych na realizację zadań objętych planem rozwoju lokalnego. Wskaźniki te muszą być zgodne z wytycznymi funduszy strukturalnych, jeżeli będą współfinansowały dany projekt.
4. Zaprojektowanie formy raportu: raporty z realizacji poszczególnych projektów będą składane w standardowej formie przez beneficjentów końcowych zespołowi lub koordynatorowi ds. wdrażania planu rozwoju lokalnego. Monitorowania nie można uznać bowiem za pomyślne tylko dlatego, że zostały zebrane wymagane informacje. Zebrane informacje muszą zostać przekazane w odpowiedniej formie, odpowiedniej osobie i w odpowiednim czasie. Konieczne jest zatem stworzenie odpowiedniej formy raportu z realizacji zadania, aby każdy z beneficjentów przekazał informację o swoim zadaniu w tej samej formie. Ułatwi to znacznie monitorowanie zadań. Warto podkreślić fakt, iż tylko w takiej sytuacji można podjąć techniczną i właściwą decyzję, by zająć się problemem i zapewnić, że projekt „wróci na właściwy tor realizacji”, albo upewnić się, iż jest realizowany prawidłowo. Raporty powinny być składane wg następującego wzoru matrycy logicznej:

Raport z realizacji projektu

Tytuł projektu	Nr zadania w PRL	Termin realizacji projektu	Nazwa instytucji wdrażającej projekt	Kierownik projektu / stanowisko w instytucji wdrażającej / tel.
Fundusz /priorytet /działanie	Cele projektu	Produkty	Rezultaty	Opis projektu
Finansowanie projektu	Informacje o postępach w realizacji zadania:			
- wkład własny	Napotkane problemy	Przyczyny	Uzasadnienie	Proponowane rozwiązanie problemu [ów]
- dotacja z RPO - inne				
Osoba do kontaktu				
Tel.				

5. Przygotowanie planu wdrażania systemu monitorowania: równolegle realizowane z harmonogramem systemu wdrażania PRL – rozdział X.

11.2. Ewaluacja PRL

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego planu, planu, działania, w tym także PRL z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Ewaluacja to także umiejętność zbierania i analizowania wszelkich informacji, danych, aby móc odpowiedzieć na pytanie – czy zostały osiągnięte zamierzone cele zakładane przez plan rozwoju lokalnego.²

Ewaluacja PRL obejmować powinna ocenę okresową odpowiedzialności, efektywności, skuteczności, wpływu, realności ekonomicznej i finansowej oraz trwałości planu w kontekście jego ustalonych celów.

Zasadniczym celem ewaluacji jest przegląd osiągnięć PRL w stosunku do planowanych oczekiwań oraz wykorzystanie doświadczeń płynących z realizacji planu w przyszłości. Przy dokonywaniu ewaluacji korzysta się z rutynowych raportów przygotowanych w trakcie wdrażania planu rozwoju lokalnego, których wzór dla poszczególnych projektów podany został w rozdziale XI pkt. 1.

Etapu procesu ewaluacji

1. Określenie przedmiotu ewaluacji, a więc odpowiedź na pytanie, co będzie podlegało ewaluacji?. W przypadku PRL ewaluacji podlegają zadania wpisane do PRL.
2. Postawienie pytań kluczowych – pytań, na które ewaluator powinien znać odpowiedź.
3. Ustalenie jakie zagadnienia należy przeanalizować w celu udzielenia odpowiedzi na pytania ewaluatora
4. Zidentyfikowanie źródeł potrzebnych informacji – np. dobór próby przy badaniu ankietowym, gdzie znaleźć konieczne dokumenty, źródła GUS, PUP, itp.
5. Wybranie metod pracy – badanie ankietowe, wywiady, obserwacja, analiza dokumentów źródłowych
6. Opracowanie narzędzi – formularze ankiet, wytyczne do wywiadów, raportów ze zrealizowanych zadań.
7. Przygotowanie harmonogramu ewaluacji oraz narzędzia monitoringu (sprawdzenie czy otrzymujemy potrzebne informacje)³.

Ewaluacja to stałe, cykliczne zbieranie informacji. Bardzo ważne jest to, aby na etapie planowania, a więc na etapie opracowanie PRL określić jak będzie wyglądała ewaluacja zadań wpisanych do PRL– już na etapie planowania powinniśmy określić jak będzie wyglądać ewaluacja naszych działań:

- cele ewaluacji
- sposoby zbierania informacji
- terminy cząstkowe
- odbiorcy ewaluacji.

Dużą zaletą ewaluacji jest jej systematyczność. Pozwala to na systematyczne zbieranie informacji, a co za tym idzie ewaluacja umożliwia na każdym etapie planowania, realizacji ulepszenie podejmowanych działań, pozwala na wykrycie, w zasadzie na każdym etapie realizacji na wykrycie najmniejszych uchybień. Dzięki temu można zniwelować ryzyko, a co za tym idzie powoli na uniknięcie nadmiernych kosztów związanych z nieprawidłowym realizowaniem zadań.

² www.wikipedia.pl

³ Stanisław Ubermanowicz, 2005, *Ewaluacja splotowa InfoKultury. Skala dwuwieżonych, ocen*, Poznań Wydawnictwo Naukowe UAM, ISBN 83-232-1608-8. Katarzyna Goleman, *EWALUŁOA...*, "CZUWAJ", 5/2003

Do ewaluatora należy przede wszystkim kierowanie się obiektywizmem w procesie ewaluacji. Brak obiektywizmu, zachowania dokładności i precyzji w ocenie, powoduje, że działania ewaluacyjne stają się nieprecyzyjne, konsekwencją jest ich nieprzydatność.

W procesie ewaluacji bardzo ważne jest zbieranie informacji. Jednak nie każda informacja jest przydatna w procesie ewaluacji. Dlatego też aby uniknąć zbierania niepotrzebnych informacji, już na etapie tworzenia PRL ewaluator powinien jasno sprecyzować, jakie informacje są mu potrzebne do ewaluacji. Warto, przy zbieraniu informacji do ewaluacji usystematyzować informację, precyzyjnie określić, co jest ewaluatorowi potrzebne. W rozdziale 11.1. została przedstawiona propozycja raportu z realizacji zadania.

Ważną kwestią, która wywiera wpływ na każdą ewaluację jest wybór kryteriów. Komisja Europejska stosuje następujące kryteria:

- 1.** Odpowiedniość – odpowiedniość celów PRL i poszczególnych projektów realizowanych w jego ramach dla problemów, jakie plan rozwoju lokalnego miał rozwiązać, jak również dla środowiska fizycznego i środowiska polityk, w ramach których funkcjonuje.
- 2.** Przygotowanie PRL – logika i kompletność procesu planowania planu rozwoju oraz wewnętrzna logika i spójność planu.
- 3.** Efektywność – koszty, szybkość i efektywność zarządzania, przy wykorzystaniu których wkład i działania zostały przekształcone w wyniki oraz jakość osiągniętych wyników.
- 4.** Skuteczność – ocena wkładu osiągniętego dzięki wynikom w stosunku do osiągnięcia celów planu, oraz tego, jaki wpływ miały założenia na osiągnięcia planu.
- 5.** Wpływ – skutek, jaki wywiera planu w szerszym środowisku, oraz jego wkład w rozwój i podniesienie konkurencyjności miasta.
- 6.** Trwałość – prawdopodobieństwo, że strumień korzyści wynikających z planu będzie „płynął” nadal, szczególnie kontynuacja działań w ramach planu i osiąganie wyników, ze szczególnym uwzględnieniem czynników rozwojowych wsparcia ze strony polityki, czynników ekonomicznych i finansowych aspektów społeczno-kulturowych, płci. Odpowiedniość technologii i zdolności instytucjonalnych.

W ramach ewaluacji dokonywana będzie ocena raportów, składanych przez beneficjentów końcowych po zakończeniu realizacji poszczególnych zadań. Natomiast okresowe oceny PRL dokonywane będą zgodnie z systemem wdrażania PRL i monitoringiem co dwa lata, czyli na koniec co drugiego roku kalendarzowego. Pierwsza ocena zostanie dokonana na koniec 2008 r., a kolejne na koniec 2010, 2014 roku oraz po zakończeniu realizacji PRL.